

ומה נפלא אפוא שלמחרת יוה"כ כשאנו פונים לכיוון חג הסוכות, אז לומדים בדף היומי אודות ענין "והיו מלכים אומניך", שהוא ענין חג הסוכות.

מסכת זבחים דף יט

והיו מלכים אומניך

מלך פרס סידר להונא בר נתן את החגורה, שתהיה חגורה בדומה לכהנים, שנאמר "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים". וכששמע מכך אמימר אמר לו: נתקיים בכך "והיו מלכים אומניך".

דף כ

בן קטין עשה מוכני לכיור

בן קטין עשה מוכני לכיור, ופירש רש"י גלגל, שהיו משקעין על ידו את הכיור בבור כדי שלא יפסלו מימיו בלינה.

נביא שני רעיונות עפ"י תורת החסידות, שנראים הפוכים זה מזה, שנלמדים מכאן.

דף זה נלמד למחרת יוה"כ, ויש כאן דבר שקשור לעניני דיומא.

החת"ס (תורת משה פרשת נצבים) על הפסוק "והיטיבך והרבך מאבותיך", מעיר איך יתכן כך, הרי איתא בחז"ל (סופ"ק דב"ב) שהקב"ה הטעים את האבות מעין עוה"ב, ומה שייך יותר מזה.

הנועם אלימלך (פרשת כי תשא) מבאר שיש כאן רמז: "שלא יאמר האדם, א"כ הוא שאסור לאדם להנות מעוה"ז ותאוותו, כי אם הכל למען שמו, והוא דבר קשה מאוד הבלתי אפשרי לעמוד בו, א"כ אפריש עצמי מכל עניני עוה"ז הגשמי ולא אוכל ולא אשתה כלל, ואהיה פרוש מאד. אל יאמר כן, אלא צריך האדם להתאמץ במעט מעט לשבר כח התאוות וסבב הדבר בסיבוב אחר סיבוב עד שיגיע לתכלית יסוד הקדושה ושורשה בכל דבר גשמיות ג"כ. וזה רמז שעשה מוכני לכיור לשוקעו בבור, רמז שצריך האדם לגלגל ולשקע הגשמיות עד אשר יושקע ויטבע בטבע בשורש הקדושה שלא יהי' נפסלים בלינה, רמז לעוה"ז הנקרא לילה".

מבאר החת"ס שאצל האבות היתה עליהם קנאה מהגויים – אבימלך, לבן, פרעה וכו'. אך אצל עם ישראל אוה"ע יכירו בגדולתם של ישראל, וכמ"ש (זכריה ה, כג) "והחזיקו בכנף איש יהודי לאמר נלכה עמכם כי שמענו אלקים עמכם", וכן "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך".

במאמר החכמה לרמח"ל פותח בכך שהצורה המתקנת של העולם הוא שעם ישראל ישלוט, וכל שאר האומות ישעבדו עצמם תחת הקדושה. וע"ז אנו מבקשים בימים נוראים "ובכן תן פחדך... וכו'".

הבאר משה לרבי משה הופשטיין, בן הקו"ניצור, ותלמיד הנעם אלימלך (פרשת כי תשא) מבאר שלכל אדם יש תקופות ומצבים שנמצא אז במצב של גדלות והתרוממות, אך לאחר מכן חייב להגיע זמן של ירידה ממדרגה גבוהה זו, ונכנס למצב של קטנות. [ואפשר להביא לכך דוגמה מיום כיפור, שאדם נמצא באטמוספירה רוחנית גבוהה, אך לאחר מכן הוא חוזר למצב רגיל]. אלא, גם במצב של קטנות על האדם לראות שיישאר מחובר באיזה אופן לדרגה הקודמת. דוגמה לדבר משה רבינו שכאשר היה בהר סיני לחם לא אכל ומים לא שתה, וכשירד מההר חזר לאכול ולשתות, אך עדיין נשמר בו מה שזכה בהר, בכך שקרן עור פניו.

רבי אייזיק חבר באפיקים (ע"ז, ג, א) מביא בשם הגר"א שכשם שסדר המועדים של תשרי הוא ראש השנה יום הדין ואח"כ יוה"כ סליחת עוונות ואח"כ סוכות זמן שמחתנו ובו מקריבים ע' פרים ליתן חלק לע' אומות, ואח"כ שמע"צ עצרת תהיה לכם וכו', כמו"כ לעתיד לבוא בתחילה יום הדין הגדול, ואח"כ סליחת עון וזרקתי עליכם מים טהורים, ואח"כ סוכת שלם שגם אוה"ע יתקיימו, יעמדו זרים ורעו צאנכם, והם יהיו גרים גרורים וכו' (ואח"כ שמיני עצרת כנגד עוה"ב שבו יהיה מקום לישראל בלבד).

כלומר שחג הסוכות הוא כנגד הזמן שהגויים יכפיפו עצמם לכלל ישראל, ואז יתקיימו אותן תפילות שביקשנו בימים הנוראים.

התחדשות צריכים להיבטל במציאות דוגמת זרע זרוע שג"כ מתבטל קודם שהוא מתחדש...", והיינו שפרה אדומה שייכת למקום שהוא מעל העולם, מעל הזמן.

הצדוקים אינם מודים בכל זה. והביאור, שמצינו שאינם מודים בתושב"ע כלומר אין לאדם בעלות וכה בתורה, והתורה היא מוגמרת מלמעלה. ומכוח השקפה זו אינם מודים בכך שהאדם יכול להשתייך לדרגה שהיא מעבר לזמן.

ומתחברים הדברים למחלוקת אחרת בין החכמים לצדוקים – האם ספירת העומר מתחילה ממחרת יו"ט או ממחרת יום השבת. וביאר בזה מו"ר הגר"מ שפירא זצ"ל שהצדוקים אומרים שא"א לחדש זמן שאינו מוטבע בבריאה, אין מושג של שבוע שאינו שבוע המתחיל ביום ראשון, אך חכמי ישראל אומרים שביו"ט של פסח מתחדש סדר חדש של זמנים ויש כאן שבועות המתחילים עפ"י סדר הזמן של האדם. והיינו שישראל שולטים על הזמן ומעצבים אותו.

ולאור דברי הקדושת לוי יש כאן קומה נוספת של ויכוח, האם יש לישראל שייכות עם "מעל הזמן", וכאמור.

ונסיף כאן ענין השייך לעניני דיומא. בסוכות מלבד ניסוך היין שעם התמיד, נוספה מצות ניסוך המים אך רק בתמיד של שחר (כמב' ביומא כו, ב וברמב"ם תמידין ומוספין ט, ו). וצ"ב מאי שנא יין ממים.

וביאר ראש ישיבת פחד יצחק הגר"י דיויד שליט"א, חג הסוכות הוא כנגד לעתיד לבוא, ואז לא יהיו את חילוקי הזמנים שיש כיום. ניסוך היין שייך למערכת הנוכחית של העולם ובזה יש חילוק בין הבוקר לבין הערבים, אך המים ששייך לעתיד לבוא אין בו חילוק זמנים. ועולים הדברים בקנה אחד עם דברי הקדושת לוי, שפרה אדומה היא עלייה מעבר לזמן, והיא גם שייכת לעתיד לבא, וכפי שמביא האמרי אמת (שם) שעיקר טהרתן של ישראל היא לעתיד לבא.

דף כב

מטבילין בעינו של דג

החלק הרך שבתוך הדג נחשב כמי מקוה, כלומר דג נחשב כמים.

וזהו ענין המוכני, וז"ל: "וזהו ג"כ בן קטין, ר"ל גם ברדת האדם למטה לבחי' הקטנות ובעת היותו בן קטין במדרגת הקטנות, ג"כ עשה מוכני, כן ובסיס ויסוד לכיור הוא הקדושה העליונה כנ"ל, והיה משקעו בכור הוא העוה"ז כנ"ל, שלא יהיה מימיו הוא המעין העליון הקדוש מבאר מים חיים שפע העליון הקדוש נפסלו ח"ו בלינה, בבואם לעוה"ז שהוא אך כלינת לילה, לא תהיה קדושה נפסלת ונפסקת ח"ו לגמרי, כי אם לעשות יסוד גמור אל הקדושה לעמוד במדרגתו הראשונה ובצדקתו ואמונתו כמקדם, גם בעת ירידתו לקטנות."

ובפשטות נמצא שדברי הבאר משה אודות מי הכיור הפוכים מביאור הנועם אלימלך, שהרי הנוע"א הסביר שמי הכיור הם הדברים הגשמיים, והחיבור של הכיור לבאר הוא כדי להעלות את הדברים הגשמיים למעלה. ואילו הבאר משה לומד שמי הכיור הם הדברים הרוחניים, וכשיורדים למטה מחברים אותם לקדושה כדי שלא יאבדו את קדושתם.

דף כא

מעבר לזמן

"מטמאין היו את הכהן השורף את הפרה להוציא מלבן של צדוקים וכו'". ויש להבין מדוע דוקא כאן נחלקו הצדוקים עם החכמים.

בקדושת לוי (ליקוטים) מבאר דהנה אדם צריך לקדש ג' רבדים: עולם, שנה, נפש. ועל כן טמא צריך לטהר את עצמו (נפש), אך גם לטהר את הזמן (שנה), ולכן בכל טומאה צריך שיהיה הערב שמש. כלומר שגם היום צריך להיטהר – וטהר יומא.

אבל פרה אדומה הוא מעבר לזה, שכן היא דבר גבוה מכל הגבולין והמסגרות שבעולם, "אחכמה והיא רחוקה ממני" (וכפי שהבאנו בעבר שטהרתה מגיעה ממקום שמעבר לגזירת מיתה), ועל כן בה אין מושג של זמן שהיא מעבר לגבולות הזמן, ולכן אין צריך שיהיה כאן הערב שמש. והוא דבר נפלא מאד שיש בכח האדם להתחבר למקומות גדולים מאד מעבר לגבולות העולם, ובזה הצדוקין אינם מודים שהאדם יכול להגיע לדרגה זו ולכן לדידם גם כאן צריך הערב שמש.

באמרי אמת (פרשת פרה תרפ"ו) מביא את דברי הקדושת לוי, ומבאר ע"פ דבריו מה שפרשת פרה נקראת קודם פרשת החודש, "משום שלפני

דף כג

לעמוד לשרת

"לעמוד לשרת – לעמידה בחרתיו ולא לישיבה".

באו"ח סי' ח כתב הטור: "מיד אחר נטילת ידיו יתעטף בציצית מעומד".

והביאו הנושאי כלים שבסמ"ק למד זאת בגז"ש מספירת העומר. והביא הב"י מהארחות חיים דאיתא בירושלמי כל הברכות מעומד, אלא שאין זה אלא ברכת המצוות ולא בברכות הנהנין. וביאר הב"ח: "דאין זה אלא בברכת המצוות דכיון שאומר בהן וצונו צריך לברך להקב"ה מעומד על מה שצונו וקרבתו לעבודתו, דעבודה בעי עמידה, אבל לא בברכת הנהנין, ועטיפת טלית בציצית אע"ג דאומר בה וצונו הויא בכלל ברכת הנהנין כיון דאית ביה נמי הנאה ולכך בעי הק"ש".

אלא שמקשה הב"ח, דבסמ"ק איתא דגם ברכת הלולב, מילה, ותקיעת שופר, צריכה להיות בעמידה מאותה גז"ש, ושם הרי זו ברכת המצוות גמורה. ואולי היה משמע לו שהבבלי אינו מסכים לירושלמי.

והחיד"א (ברכ"י שם) מעיר דבארחות חיים (סי' כז - כח) בפנים רואים שבאמת זו מחלוקת, שמהירושלמי מביא שכל ברכות המצוות מעומד דומיא דעבודה שצריכה להיות מעומד, ואח"כ כתב די"א שלומדים זאת מגז"ש מספירת העומר, ודוקא במצוות מסוימות. ומוסיף החיד"א שבבבלי משמע דלא כהירושלמי, דאמרינן בסנהדרין (מב, א) אמר אביי הלכך צריך למימרא מעומד – דיש לעמוד בברכת הלבנה משום שהיא כקבלת פני השכינה, ותיפוק ליה דאי"ז ברכת הנהנין ויש לעמוד, אלא דחולק על הירושלמי. ומסיק שם דהירושלמי למצוה מן המובהר, ואביי לחיוב.

ועכ"פ רואים כאן שיש חילוק יסודי בין ברכת המצוות לברכת הנהנין, דברכת המצוות חשיבא עבודה, [ונצטרף לכאן את דברי הנוב"י שהבאנו בתחילת המסכת, שברכת המצוות הופכת את המצוה להיות לשמה (ולכך א"צ להוסיף "לשם יחוד") נמצא דברכת המצוות היא הכנה לעשיית המצוה] ולכן לפי דעה ראונה המבוארת בארחות חיים צריך לעמוד בה, כיון שכאן יש שירות ועבודה. ואילו ברכת הנהנין היא נטילת רשות להנות מן העולם, ובשביל טובת האדם שתהיה לו רשות להנות, ואינה באה כעבודה ושירות.

מו"ר הגר"מ שפירא זצ"ל, בשיעורי רבה בר בר חנה (שהדפסנו בספר נחותי ימא), מבאר סוגיא אחת שם, ע"פ גמרא זו. וכך נאמר שם: "רב ספרא משתעי, זימנא חדא הוה קא אזלינן בספינתא, וחזינן ההוא כוורא דאפקיה לרישא מיממא והוה ליה קרני, וחקיק עליה אנא בריה קלה שבים והוינא תלת מאה פרסי ואזילנא לפומא דלוינתן (שיאכלני היום), אמר רב אשי ההוא עיזא דימא הוא (שכל מה שיש ביבשה יש בים חוץ מן החולדה) דבחישא (חופרת בים בקרניה לבקש אחר מזונותיה) ואית לה קרני".

וביאר מו"ר זצ"ל, דהנה מים מסמלים חומר בלא צורה, דהיינו דבר שלא יצא מן הכוח אל הפועל. הצדיקים נקראים בעלי צורה והרשעים נקראים בעלי חומר. למים אין צורה עצמית והיא נקבעת בהתאם לכלי שבו הם שוהים. ועל כן ביאר המהר"ל שמים הם לעולם בלשון רבים, כי הם חומר בלא צורה מסויימת.

דג שיש לו דין מים, גם הוא חומר בלא צורה שהרי מטבילין בעינו של דג. ולכן במזבח אין מביאים קרבן דגים, משום שא"א להקריב להקב"ה חומר בלא צורה. ומטעם זה, בכל החיות והעופות יש ראש שמסמל את הצורה, וגוף שהוא החומר, וצוואר המחברם. לדג שיש רק חומר אין צוואר.

העז מסמלת את עשיו, וכפי שאומרת הגמ' (שבת עז, ב) שבראש העדר הולכות העיזים מפני שקודם יש חושך ואח"כ אור. עשיו הוא החומר שלא יצא אל הפועל.

וממילא זהו הדג באותה אגדתא, החומר הגמור, והוא נקרא העז שבים, דהיינו שהוא כנגד החומר הגמור ביבשה.

אך החידוש הוא שיש לו קרן, והיינו ע"פ הנפה"ח (לגבי שור שהקריב אדה"ר היה לו קרן אחת) שהקרן מחברת את הראש לשורש העליון שבשמים, וזהו שאומרת הגמ', הדג הזה יש לו קרן והולך ללוינתן שהוא מייצג את גילוי מלכות ה' בעולם (לוינתן בגימט' מלכות), והלקח הוא שאפילו אותו דג שהוא העז שבים, הרחוק לגמרי מהקב"ה, גם הוא יש לו קרן ומתחבר ללוינתן, גם הוא מביא לגילוי מלכותו בעולם. וזהו משום שכל דבר בעולם מביא כבוד שמים, אפילו דג שכזה, ומכאן המסר לכל הדברים והמאורעות שבעולם (כפי שביאר הלשם בכמה מקומות).

וזה מה שנלמד מדברי הגמ' כאן שדג יש לו דין של מים.

דף כד

רצפת העזרה

אמרין בגמ' כאן שדוד קידש את רצפת העזרה. וביארו התוס' דאע"ג דשלמה בנה הבית, דוד קידשה.

הגרצ"פ פראנק זצ"ל בספרו מקדש מלך (פרק ה) מייסד שעיקר קדושת בית המקדש מגיע בבנין הבית, וקשה איך דוד קידש את הרצפה קודם שהיה שם בנין. וברמב"ם (בית הבחירה פ"ו) כתוב להדיא ששלמה קידש את העזרה, וזה כמעט מפורש לקמן (נט, א) ע"פ הפסוק 'ביום ההוא קידש המלך את תוך החצר הפנימית'. נמצא שיש סתירה בין הגמרות.

ומביא שם מספר טהרת הקודש שעמד בזה, ותיירץ שדוד קידש רק הרצפה ושלמה קידש האויר. ובה מיושב איך קידש דוד הרצפה הא אין קידוש אלא בשעת בנין, ולהנ"ל ניחא, דדוקא לקידוש האויר זה תלוי בבנין, דרק ע"י בנין מחיצות נעשה האויר שביניהם לחטיבה בפני עצמה שתהא מוכשרת לקבל תוספת קדושה מיוחדת (ובלי בנין אתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה), משא"כ לענין חלות קדושת עצם הרצפה לחוד, לא תליא בבנין כלל, דהקרקע הרי בנויה ועומדת. ומיושב גם דברי הרמב"ם, דשלמה קידש העזרה היינו אויר העזרה.

ונצרך למש"כ במהר"ם שיק (על תרי"ג מצוות, רנ"ה) שיש חילוק בין הזמן שבהמ"ק קיים ובין שאין בהמ"ק קיים, דבזמן בהמ"ק גם המחיצות היו קדושות, ולכן צריך להרחיק בקלות ראש מכל הצדדים במקום שרואה, משא"כ בזמן החורבן פקעה קדושת המחיצות, וא"צ להרחיק בקלות ראש אלא כנגד שער המזוזה, דמשם היה נראה גם הקרקע של בית קה"ק והיו מחוייבים במוראו מצד הקרקע עצמו, ולכן נשאר גם בזה"ז אפילו אינו רואה עתה הקרקע. הרי בדבריו שיש ב' חלקים בקדושה, ועל דרך הגרצ"פ.

והנה דנו הפוסקים האם מצוות עלייה לרגל נוהגת גם בזה"ז. בכפתור ופרח (פ"ו) כתב שהמנהג לעלות לרגל בזה"ז הוא רק מפני עגמת נפש להזכר בחורבן. לעומת זאת בתשב"ץ (ח"ג סי' רא) כתב שיש סמך וראיה שקדושת המקדש והעיר קיימת, שעדיין עולים לרגל ממצרים ושאר ארצות. ואומרים כי עדיין נשאר מהניסים שהיו בירושלים שלא אמר אדם לחבירו צר לי המקום, כי בבית הכנסת שבירושלים אשר במשך כל השנה ממלאים אותו המתפללים, ובחג השבועות מגיעים אנשים נוספים רבים, וכולם נכנסים שם ויושבים ברווח, ומזה רואים שעדיין היא בקדושתה.

בספר הר הקודש שנכתב על הפאת השולחן (פנים חדשות עמ' רעז) מביא שהנפק"מ במחלוקת זו אם יש מצות עלייה לרגל בזה"ז, היא אם יש להקפיד לראות את רצפת העזרה. דברמב"ם מבואר (חגיגה א, א) דמצוות ראייה היא ראיית פנים בעזרה, ואם כיום באנו לקיים את המצוה יש לעלות על מקום שיראה משם את רצפת הר הבית דנכלל בתוכו מקום העזרה, וכן באמת נהגו גם בזמנים הקדומים בעליית הרגל היו עולים על הר הזיתים לראות משם מקום המקדש. אמנם לאלו הסוברים שאינו אלא מנהג משום חיבוב הארץ סגי במה שעולה לירושלים, או בסמוך להר הבית.

ויצוין שבק"ק זילברמן המתפללים בבהכ"נ החורבה בעיר העתיקה, נוהגים שאחרי התפילה ביו"ט ראשון מסבבים את שערי הר הבית ודרכם רואים את רצפת הר הבית, ומקיימים בכך את המצוה בהידור.

דף כה

לשון "כפרה"

"ודם סכין במאי מקנח ליה, אמר אביי בשפת מזורק כדכתיב כפורי זהב". ופירש רש"י: "כפורי זהב קרי למזרקין בספר עזרא ע"ש קינוח, כדאמר במסכת חולין אי איכא בליתא דפריסא למכפריה, א"נ ובעי לכפורי ידיה בההוא גברא גבי נירון קיסר".

וכן פירש"י על הפסוק בבראשית (לב, כ): "כי אמר אכפרה פניו במנחה", וכתב וז"ל: "אבטל רוגזו, וכן וכופר בריתכם את מות, לא תוכלי כפרה. ונראה בעיני, שכל כפרה שאצל עון וחטא ואצל פנים, כולן לשון קינוח והעברה הן, ולשון ארמי הוא, והרבה בתלמוד, וכפר ידיה, בעי לכפורי ידיה בההוא גברא, וגם בלשון המקרא נקראים המזרקים של קדש כפורי זהב, ע"ש שהכהן מקנח ידיו בהם בשפת המזרק".

בגור אריה (במדבר כח, טו) מבאר את לשון כפרה, דבמס' שבועות (ט, א) איתא שהקב"ה אומר "הביאו עלי כפרה שמיעמתי את הירח" – "דע לך, כי שם כפרה בלשון חכמים אינו כמו שהוא בלשון המוני, כי לשון כפרה בלשון המוני על חטא שחטא, ועשה דבר שלא היה לו לעשות, ומתחרט על חטא שלו, ומביא כפרה לכפר על חטאו. ובאלו לשון כפרה נופל דוקא על זה, ולפיכך הם מתפעלים אלו האנשים כאשר רואים בדברי חכמים הביאו עלי כפרה על שמעמתי הירח, שלא יתכן ח"ו לומר שהוא צריך כפרה על מעשיו, שעשה דבר שלא היה לו לעשות ומתחרט עליו... אין

אתרוגים, אחד ודאי כשר ואינו מהודר, והשני מהודר ונאה אלא שיש עליו ספק אם יצא, הורה הגר"ח שיטול קודם את האתרוג השני, שאם יטול קודם את הראשון הרי בודאי יצא בו יד"ח, ושוב לא יועיל שיטול גם את השני כדי להרויח הידור, שאחרי גמר המצוה א"א לתקנה ולהדרה.

ויציין שהבית הלוי (ח"ב סי' מז) והגר"ז (על הרמב"ם הל' חנוכה פ"ד ה"א), נקטו באופן אחר בדעת הטור, דהמל ונשארו ציצין שאין מעכבין את המילה, לדעת הרמב"ם אין מצוה לחזור ולתקן אותן הציצין, ואילו לטור יש מצוה להוסיף הידור על המצוה, הגם שכבר סיים אותה. הרי בדעת הטור נקטו דלא כהגר"ח. אמנם יש לחלק (וכפי שכתוב בדברי הביה"ל שם), דשאני ברית מילה שהיא מצוה נמשכת להיות מהול, ולכן יש מצוה לתקן הגם שהסתיים מעשה המצוה.

בחלקת יואב (ח"א או"ח סי' לא) עוסק בסוגיית נטילת ד' מינים, בנוטל כל מין בפ"ע, וכתב שברור לו שמצוה שהסתיימה לא ניתנת להוסיף עליה אח"כ, ומביא ראיה מהגמ' דילן, שכאשר הזריקה כשרה, לא ניתנת לזרוק שוב כדי להתיר את הבשר באכילה.

והנה מצינו שאנשי ירושלים היו מחזיקים את הד' מינים במשך כל היום, ולכאורה הוא תמוה, דלפי הג"ל א"א להוסיף הידור לאחר גמר המצוה? וכתב בתשובות והנהגות (ח"ד סי' קס) ובסגנון קצת אחר בספר הררי קדם (ח"א סי' קכד), וכן הביא אחי שליט"א בספרו החדש וישמח משה (סי' יט) בשם הגר"ח קפלן שליט"א, שיש ב' סוגי הידור מצוה, האחד הידור בחפצא ובזה הוא דלא מהני להדר אחרי שקיים המצוה, אך יש דין נוסף של הידור שהוא בגברא, וכדהוכיח הגר"ח"ק מהגמ' יומא (ע, א) דכל אחד היה מביא ביוה"כ ס"ת מביתו וקורא בו להראות חזותו לרבים, ופירש רש"י: להראות נוי של ס"ת ותפארת בעליה שטרח להתנאות במצוה. ואותו הידור שהוא בגברא אפשר לקיים אחרי קיום המצוה, וזהו מנהג אנשי ירושלים.

מעתה ניחא שבסוגיין מדובר על גוף הדם והכפרה, ואין שייך כאן תפארת בעליה שהרי הכהן הוא הזורק, ובה שפיר מבואר שא"א להוסיף אחרי שהיתה זריקה כשרה, ואילו באתרוגים שמא י"ל שיש ענין ליטול שוב את האתרוג מהודר כדי להראות תפארת בעליו והידורו במצוות. ועדיין יל"ע בדבר.

ספק כי לשון כפרה הוא לשון סילוק וקינוח וכפרה, וכדכתיב אכפרה פניו, וכמו שפירש"י בפרשת וישלח... וא"כ כשאמרו שעיר זה יהא כפרה עלי, פירושו שהוא סילוק וקינוח התרעומת שהתרעם הירח, וזה היה ע"י שעיר זה.

וממשיך המהר"ל דכן הוא לגבי לשון חטאת, שהוא מלשון חסרון, כמב' בפסוקים רבים כגון "אני ובני שלמה חטאים".

מו"ר הגר"מ שפירא זצ"ל היה רגיל לומר שזהו גם ענין הכפרה ביוה"כ. שכפי שכתב המהר"ל בנתיב התשובה, שיסוד פעולת התשובה הוא לגלות שהחטא אינו חלק מאיתנו. בני ישראל הם אנשים שלימים שחפצים ביראת אלוקים, רצונינו לעשות רצונך, והחטא הוא לכלוך חיצוני שאינו מאפיין. וכשם שאפשר לקנח דם מהיד שכן אינו חלק מהיד, כך מסירים חטא מן האדם. המילה "לכלוך" היא מלשון "לך, לך" – שאינו חלק מהדבר, ויש להסירו.

השלב הראשון הוא להגדיר שהעוון אינו חלק מאיתנו, והשלב השני הוא לקנח אותו.

וזה הביאור שאצל אה"ע שייך תשובה רק להבא ולא להסיר את חטאי העבר, וכמ"ש רבי צדוק הכהן, והביאור כנ"ל, שחטאי האומות שייכים אליהם ונחשבים חלק מהם, ולכן לא ניתנת להעביר אותם מהם.

וזהו משום שכל עניין כפרה וכיפור הוא לשון קינוח, הסרת דבר חיצוני כמבואר כאן.

דף כו

הידור מצוה לאחר גמר המצוה

"ואי ס"ד שלא במקומו כמקומו, למה לי יחזור הכשר ויקבל, וכ"ת להתיר בשר באכילה, מי איכא זריקה דלא מכפרא ושריא בשר באכילה?"

מבואר שהעושה מצוה כשרה, אף שלא עשה אותה באופן המתוקן ביותר, לא ניתנת לתקן את הדבר ע"י שיעשה אותה שוב, שהרי כבר יצא בפעם הראשונה.

מבואר כאן כדברי הגר"ח המפורסמים (הובאו בנספח ב' לחידושי הגר"ח על הש"ס), שכאשר יש לאדם שני